

کتابی برای تهرین و اجرای تئاتر

ویوپوینت

راهنمای عملی روش ویوپوینت و کامپوزیشن

| آن بگارت، تینا لاندو | سیمین غلامی | تئاتر: نظریه و اجرا (۹)

| VIEWPOINTS | Anne Bogart, Tina Landu | Translated by: Simin Golami |

www.ketab.ir

سرشناسه: بوگارت، آن، ۱۹۵۱ - م. Bogart, Anne

عنوان و نام پدیدآور: ویوپونت/ آن بوگارت + ترجمه سیمین غلامی.

مشخصات نشر: تهران: بیدگل، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ص.

شابک: 9786005193473

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The viewpoints book

a practical guide to viewpoints and composition, 2005.

موضوع: حرکت (بازیگری)

موضوع: پداهه پردازی (بازیگری)

شناسه افزوده: لاندو، تینا

شناسه افزوده: Landau, Tina

شناسه افزوده: غلامی، سیمین، ۱۳۶۱ -، مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ب۴ح/ PNY۰۷۱

رده بندی دیویی: ۷۹۲/۰۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۶۱۸۶۳

اویوپوینت |

آن یوگارت، تینا لاندو | ترجمه‌ی سپمین غلامی |

اسر ویراستار: مرتضی حسین زاده | ویراستار: فرانک ناطقی |

نمونه خوان: امین علی اکبری، با سپاس از امین عظیمی |

مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش تصاعدیان |

مدیر تولید: مصطفی شریفی | چاپ: فرارنگ | صحافی: کیمیا |

چاپ اول | ۱۳۹۴ تهران | ۱۰۰۰ نسخه |

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۹۳-۴۷-۳ |

تلفن انتشارات: ۲۸۴۲ ۱۷ ۱۷ | تلفکس: ۲۸۴۲ ۱۷ ۱۸ |

فروشگاه | تهران | خیابان انقلاب | بین فروردین و فخر رازی | پلاک ۱۲۷۴ |

تلفن فروشگاه: ۶۶۹۶ ۳۶ ۱۷، ۶۶۴۶ ۳۵ ۴۵ | تلفکس: ۶۶۹۶ ۳۶ ۱۶ |

www.nashrebidgol.ir |

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

مجموعه‌ی تئاتر، نظریه، و اجرا

چرا به نظریه و عمل تئاتر نیاز داریم؟ جدایی نظریه و عمل در تئاتر ایرانی چه پیامدهایی را به همراه داشته است؟ بعد از چندین دهه از سرگیری شدن عمر تئاتر ایرانی، نیاز به ترجمه‌ی آثار کلاسیک نظریه‌پردازان و پیسروان تئاتر پیش از پیش از سوی دست اندرکاران تئاتر حس می‌شود.

مجموعه‌ی تئاتر، نظریه و اجرا، با این نیت طراحی شده است تا به معرفی سنت‌های زنده و پویای تئاتر در عصر ما بپردازد؛ سنت‌هایی که لزوم خوانش مجددشان از هر جهت حس می‌شود. بر این اساس معرفی جریان‌های عمده‌ی تئاتر و اجرای معاصر، بازخوانی آن‌ها، و تأکیدنهادن بر رابطه‌ی میان عمل و نظریه‌ی تئاتر از اهداف اصلی این مجموعه است.

دبیر مجموعه

علی‌اکبر علیزاد

فهرست مطالب |

۷	مقدمه‌ی مترجم
۱۱	مقدمه‌ی مؤلفان
۱۵	فصل اول: تاریخچه‌ی روش ویویونت و کامپوزیشن
۲۱	فصل دوم: ویویونت و کامپوزیشن چه هستند؟
۲۹	فصل سوم: ویویونت و کامپوزیشن در آثار معاصر
۳۵	فصل چهارم: چگونه آغاز کنیم؟
۵۱	فصل پنجم: معرفی واحدهای مجزای ویویونت
۸۱	فصل ششم: همگرایی اجزای ویویونت
۹۹	فصل هفتم: بداهه‌سازی گروهی
۱۱۳	فصل هشتم: کار با موسیقی
۱۲۵	فصل نهم: استفاده از کلام
۱۴۳	فصل دهم: ویویونت در تمرین
۱۶۱	فصل یازدهم: معرفی کامپوزیشن
۱۷۹	فصل دوازدهم: کامپوزیشن و آفرینش اثری بداهه بر اساس ایده‌ها
۱۹۱	فصل سیزدهم: کامپوزیشن در راستای تمرین نمایش
۲۰۳	فصل چهاردهم: کامپوزیشن و تمرینات و راهکارهای بیشتر
۲۰۹	فصل پانزدهم: گفت‌وگو با گروه درباره‌ی کامپوزیشن

۲۱۹

فصل شانزدهم: کامپوزیشن و دیگر هنرها

۲۳۱

فصل هفدهم: ویو پوینت در مکان‌های غیرمنتظره

۲۴۵

کلام آخر

۲۴۹

کتاب‌شناسی

www.ketab.ir

مقدمه‌ی مترجم |

جمعه‌ی تئاتر ایران در پی آشنایی هر چه بیشتر با جنبش‌های نوین تئاتر در جهان بوده است. تلاش‌های آفریدن آثار تازه و پربار خود از دیدگاه‌ها و تجربیات مدرن بهره‌گیرد. ترجمه‌ی چاپ‌دها کتاب و مقاله برای معرفی کارگردانان و نویسندگان تئاتر امروزمین و بیان بارها، دیدگاه‌ها و شیوه‌های اجرایی آنان در ایران گواه این مدعاست. در راستای چنین تلاش‌هایی گاه توجه زیاد به برخی چهره‌ها سبب شده است تا اندیشمندان و مؤلفان دارای دیدگاه‌های بی‌همتا و جریان‌ساز، کمتر مورد توجه قرار بگیرند یا به‌هیچ‌روی شناختی و شناسانده نشوند. چه بسا آشنایی با این چهره‌های کمتر شناخته‌شده و بررسی اندیشه‌ها، کارکردهای آنان بتواند کمک شایانی به مطالعات تئاتری در ایران نماید.

آن بوگارت^۱ از شمار کارگردانانی است که با وجود دارا بودن تازه‌ترین و شناخته‌شده‌ترین شیوه‌های تمرین و اجرا در جهان برای نخستین‌بار عرصه‌ی تئاتر ایران ناشناخته مانده است.

آن بوگارت کارگردان تئاتر امروز آمریکا، دانش‌آموخته‌ی دانشگاه نیویورک در رشته‌ی مطالعات اجرا و درام، اکنون استاد رشته‌ی کارگردانی در دانشگاه کلمبیا است. به باور بوگارت تئاتر معاصر آمریکا می‌باید هنرمندان سراسر جهان را یکپارچه سازد و از برآمد گفتمان‌های همه‌ی فرهنگ‌های جهان در هنرهایی چون حرکات موزون، موسیقی و تئاتر برخوردار گردد. او با آفریدن تصاویر بومی، فراملیتی و جهانی در آثار خود تماشاگر را به چالش می‌کشد.

خلاقیت‌های بوگارت در کارآزمایی شیوه‌های کارگردانی برای او پیروزی‌ها و

جوایز بسیار چشمگیری به بار آورده است. دو جایزه‌ی اوبی^۲ بهترین کارگردانی، یک جایزه‌ی بسی^۳ بهترین کارگردانی، عنوان «استاد مدرن» از سوی «اکتورز تئاتر»^۴ و نیز بورس‌های تحصیلی فراوان از جمله بورس‌های تحصیلی گاگنهایم^۵ و راکفلر^۶ از شمار این جایزه‌هاست.

در سال ۱۹۹۲ بوگارت با همکاری کارگردان شناخته‌شده‌ی ژاپنی تاداشی سوزوکی^۷، مؤسسه‌ی بین‌المللی تئاتر ساراتوگا^۸ را در آمریکا تأسیس نمود که سه ویژگی عمده‌ی این گروه عبارت است از: خلق آثار نوین، آموزش به هنرمندان نوپا و ایحال هنرهای فرهنگی بین‌المللی در تئاتر. از آن جایی که هدف اصلی این مؤسسه بازشناس و دوباره‌سازی تئاتر معاصر است تلاش گسترده‌ای را برای بهره‌برداری از سنت و فرهنگ‌های گوناگون تئاتری به کار می‌گیرد. بوگارت و سوزوکی با هدف ناک بر بارکرد فراملیتی مؤسسه‌ی SITI از سنت‌های تئاتری موجود در امریکای لاتین، آسیا، آفریقا استفاده می‌نمایند.

همچنین تینا لاندو^۹، استاد و کارگردان و آموزگار آزاد تئاتر است که یکی از اعضای گروه استپنولف^{۱۰} در نیویورک و با شما می‌رود. لاندو دانش‌آموخته‌ی کارشناسی دانشگاه ییل و کارشناسی ارشد تئاتر و کارگاه‌ها را دارد و افزون بر این در دانشگاه‌های کلمبیا، شیکاگو و در مؤسسه‌ی بین‌المللی تئاتر ساراتوگا در کار تدریس بوده و همچنین جوایز و بورس‌های تحصیلی فراوان دریافت نموده است.

آن بوگارت در کتاب خود از اصطلاح «ویوپوینت»^{۱۱} نامی نام‌ن شیهی بازیگری و از واژه‌ی «کامپوزیشن»^{۱۲} برای شیوه‌ی اجرای آثار خود استفاده کرده است. در کار ترجمه‌ی اثر تلاش‌ها و رای‌زنی‌ها با استادان در زمینه‌ی به کارگیری واژگان فارسی به جای اصطلاحات یادشده فرجامی نداشت، چراکه با اصطلاحاتی در زبان فارسی روبه‌رو هستیم که به تازگی پا به عرصه‌ی تئاتر حرفه‌ای نهاده و تاکنون هیچ برابری برای آن‌ها ساخته نشده است و آن‌چه در پهنه‌ی گسترده‌ی واژگان فارسی در دسترس ماست در این مورد نارساست و نمی‌تواند به‌درستی گویای جزئیات این دو شیوه باشد و به بیان دیگر حق مطلب را در متن ادا نماید. از این رو مترجم ناگزیر از همان نام‌های «ویوپوینت» و «کامپوزیشن» استفاده کرده است با این امید که در بازخوردهایی که از استادان و خوانندگان گرامی دریافت خواهد شد بتوان برای این

دو شیوه نامی شایسته و بایسته جست. شاید به باور برخی بلندپروازانه باشد اما مترجم بر این باور است که این کتاب می‌تواند دستمایه‌ی دگرگونی‌های شگرف در سپهر هنر نمایش ایران زمین باشد.

ترجمه‌ی این کتاب بدون کمک‌های شایان و پی‌گیری‌های بی‌دریغ سرکار خانم شیرین بزرگمهر استاد دانشگاه هنر امکان‌پذیر نبود؛ از ایشان بی‌نهایت سپاسگزارم. همچنین از سحر پارسی‌پور و علی اکبر علیزاد برای اهتمام در چاپ کتاب سپاسگزارم.

سیمین غلامی

ا پی نوشت

1. Anne Bogart
2. Obie Award
3. Bessie Award
4. Actors Theater
5. Guggenheim
6. Rockefeller
7. Tadashi Suzuki
8. Saratoga International Theater Institute (SITI).
9. Tina Landu
10. Stephenwolf

۱۱. Viewpoints: در کتاب اصلی اصطلاح ویوپوینت به صورت جمع به کار رفته است، چرا که به مجموعه‌ای از واحدهای مجزای این روش اشاره دارد؛ اما از آن جا که این شکل استفاده در زبان فارسی (ویوپوینت‌ها) بیگانه بود و ترجمه‌ی این اصطلاح نیز امکان نداشت، لذا تصمیم بر آن شد تا شکل مفرد آن به کار رود.

12. Composition

۱ مقدمه‌ی مؤلفان

«چه نبعری از ویوپوینت می‌توان داشت؟»

در صراحت می‌گوییم که این سال‌ها این پرسش همواره از ما پرسیده شده است. وقتی هر یک از ما کلاس، کارگاه آموزشی یا اجرای اثر تازه‌ای را آغاز می‌کنیم، دانشجویان چنین پرسش‌هایی می‌پرسند: چگونه می‌توان از این شیوه در اجرای یک صحنه استفاده کرد؟»، «چگونه می‌توان از این شیوه در نگارش نمایشنامه استفاده کرد؟»، «هنگام کار با گروهی که هیچ شناخته‌ای تعالیم ویوپوینت ندارد، چه باید کرد؟»، «چه تمرینات دیگری در کار کامپوزیشن وجود دارد؟». هدف از تحریر این کتاب پاسخ‌گویی به پرسش‌هایی است که در طول این سال‌ها از ما پرسیده شد.

مطالب چندانی در مورد ویوپوینت وجود ندارد. فقط چند مقاله در باب این موضوع در دست بوده و تا جایی که ما می‌دانیم تاکنون کتاب درباره آن نوشته نشده است. هدف ما از نگارش این کتاب فراهم آوردن رویکردی جامع و کاربردی در استفاده از شیوه‌ی ویوپوینت است. این کتاب کتابی نظریه‌پردازانه نیست و تنها تلاش می‌کند به شکلی عملی این شیوه را معرفی کند و نحوه کار با آن به صحنه آوردن آن را پیش روی مخاطب بگذارد.

این کتاب بدین منظور نگاشته شده است تا هر وقت دانشجویان، بازیگران و همکاران تئاتری مایل بودند بتوانند به منبعی درباره‌ی شیوه‌ی ویوپوینت مراجعه کنند.

کتاب ویوپوینت کتابی مقدس، قطعی و صدق محض نیست. این کتاب بر اساس تجربیات و باورهای شخصی نگاشته شده است. وقتی هر دوی ما به این باور مشترک

رسیدیم که شیوه‌ی ویوپوینت روش‌شناسی صرف نبوده و بیشتر تکنیکی اجرایی است. سعی کردیم با تهیه‌ی این کتاب اشتیاقی میان تئاتری‌ها برای استفاده‌ی کاربردی از این شیوه برانگیزیم. خواست ما این نیست که به دیده‌ی راهنمای دستورالعمل‌های تجویزی به این کتاب نگاه شود، بلکه هدف بیشتر متوجه کردن خوانندگان به مجموعه‌ای متفاوت از امکانات موجود در تئاتر است.

به باور ما برای درک کامل ویوپوینت و استفاده‌ی اصولی از آن در اجرای یک اثر، مراحل اصلی اولیه‌ای وجود دارد. تلاش ما ارائه‌ی این مراحل و اصول مقدماتی است.

شیوه‌ی بسیار آسان و ساده در مورد نحوه‌ی به‌کارگیری تعالیم این کتاب، خواندن این تمرین و دنبال کردن مکانیکی آن‌هاست. اما این آن چیزی نیست که مدنظر ما باشد. ما می‌خواهیم شما، دانشجویان و دست‌اندرکاران تئاتر، با پرسش‌های مطروح در این کتاب کلنجار بروید، درباره‌ی تمرین‌ها از خود پرسش کنید و آن‌ها را با شیوه‌ی موردساز، بسازید و در نهایت به کشفیات خود از این روش نائل شوید. امیدواریم این کتاب را به یاد و از خود درباره‌ی مطالب آن بپرسید، از نکات آن استفاده کنید و در تمرین به‌کار بیاورید و سپس به شیوه‌ی خود آن را بازنگاری کنید.

این کتاب نتیجه‌ی ممارست‌ها و چالش‌های بسیاری است که ما در کار با یکدیگر با آن‌ها روبه‌رو شده‌ایم. از واژه‌ی «ما» استفاده کرده‌ایم چرا که این کتاب دربردارنده‌ی باورها و یافته‌هایی است که هر دوی ما مشترکاً به آن‌ها رسیده‌ایم و هر جا که می‌خواستیم تجربه‌ای شخصی ارائه کنیم، از جملاتی چون «وقتی از بوگارت فلان کار را کارگردانی می‌کرد...» یا «وقتی تینا لاندو فلان کار را کارگردانی می‌کرد...» استفاده کرده‌ایم.

برای انتخاب مخاطب کتاب مشکلات بسیاری در هماهنگ‌سازی نوشته‌ها داشتیم. نمی‌دانستیم چه کسی را مخاطب قرار دهیم: استاد؟ کارگردان؟ بازیگر؟ طراح؟ نمایشنامه‌نویس؟ رهبر گروه یا شرکت‌کنندگان؟ در بسیاری از بخش‌های این کتاب روی سخن با کسی است که رهبری گروه را برعهده دارد: استاد یا کارگردان. برای مثال ممکن است روند تمرین را چنین آغاز کنیم: «از گروه بخواهید در مرکز

صحنه جمع شوند و همگی چشمان خود را ببندند...» (اشاره به رهبر گروه)، اما به سرعت روی سخن و مخاطب تغییر می‌کند: «بازیگران حاضر در پیرامون خود را حس کنید و به صدای نفس‌ها گوش بسپارید...» (اشاره به شرکت‌کنندگان).

همچنین خود به این امر آگاهیم که به سبب طبیعت سوژه و واقعیت نگارش دونفره‌ی کتاب، در برخی موارد، یک سرفصل دو بار یا حتی سه بار مورد اشاره قرار گرفته است. فقط امیدواریم در این تکرارها، خود را در بستری تازه یا با چشم‌اندازی یگگون، تکرار کرده باشیم.

هر یک از ما را شخص دیگری با ویوپوینت آشنا کرد؛ آن بوگارت توسط ماری اوری در دانشگاه نیویورک و تینا لاندو توسط آن بوگارت در رپرتوار تئاتر امریکا. اما هر دو به روش خاص خود را تجربه کردیم: نخست، احساس کردیم دنیا نامی یافته است. پس از آن به تدریج به شکلی غریزی و کشف و شهودی درگیر آن بودیم، کمی با سهام، دوم، مجذوب قدرت، تأثیر و سبک و سیاق سیستم شدیم. سوم، نیاز به بازآزمایی و تکلیف‌بخشی دوباره‌ی این تکنیک را شناختیم تا بتواند بازتاب‌دهنده‌ی هیجانات و مشاهدات ما باشد.

امید ما این است که در این کتاب راهی را فاروی شما گذاشته باشیم که خود با تمرین و استمرار آن را آشکار سازید. به این شما به آزمون و خطا فرا می‌خوانیم تا خود بهترین نتیجه‌ی ممکن را به دست آورید. و به ریاضت‌فرایندی آزاد است و نه تکنیکی انعطاف‌ناپذیر. امیدواریم برای شما این کتاب به یک پایان، بلکه آغاز راه باشد.

آن بوگارت، تینا لاندو

سپتامبر ۲۰۰۵